

5. Різун В. В. Маси : тексти лекцій / В. В. Різун. — К. : Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2003. — 116 с.
6. Хеншель Р. Определение социальных проблем средствами массовой информации / Р. Хеншель // Средства массовой коммуникации и социальные проблемы. — Казань : Издательство Казанского университета, 2000. — С. 61—94.
7. Schischkoff G. Die gesteuere Vermassung / G. Schischkoff. — Meisterheim : Argon Verlag, 1964. — 358 S.

Володимир Лернатович

ОДНОСТОРОННЯ ІНФОРМАЦІЙНА ДИФУЗІЯ

Проаналізовано окупацію Росією українського інформаційного простору, а також шовіністичну ідеологію та ліберальну доктрину, що виступають домінантами у мас-медіа.

Ключові слова: *російський шовінізм, ліберальна доктрина, інформаційна інвазія, державне будівництво.*

Проанализирована оккупация Россией украинского информационного пространства, а также шовинистическая идеология и либеральная доктрина, выступающие доминантами в масс-медиа.

Ключевые понятия: *российский шовинизм, либеральная доктрина, информационная инвазия, государственное строительство.*

Russian occupation of Ukrainian information space, as well as chauvinistic ideology and liberal doctrine, which dominate in mass-media, have been analyzed.

Key words: *Russian chauvinism, liberal doctrine, information invasion, state-building.*

Сучасний інформаційний світ існує головним чином через телебачення, радіомовлення та Інтернет у методологічній та концептуальній ніші таких факторів-стереотипів, як: глобалізація, новий світовий порядок, американізація, місія англосаксів, слов'янська єдність, «русский мир», український націоналізм, національна ідентифікація, сепаратизм, міжнародний тероризм тощо. Ці інформаційно-пропагандистські субстанції детермінують поведінкову модель того чи іншого ЗМІ, головним чином електронного, зокрема радіо, ТБ, меншою мірою — газет.

Для більшості пострадянських держав загрозливим фактором є експансія двох головних тенденцій: а) європеїзація (декларативна) із входженням до Євросоюзу; б) слов'янізація — у «русский мир». Концептуальним підґрунтям «русского мира» є сумновідома доктрина «русской идеи», започаткована ще монахом-старцем Філофеем в епістолярному спілкуванні з Іваном Грозним. Екстраполяцію цієї проблематики в площину медіа України і Росії уперше розглянуто в авторській монографії «Правий радикалізм і національна ідея» (1998). Україна «епохи Горбачова—Єльцина» була «захоплена» зне-нацька потужною телевізійною, радіо- і газетно-журнальною експансією з боку Росії. Д. Донцов, один із ідеологів українського націоналізму, вказував на максимальну небезпеку для України «московського месіанства». Преса (демократизація медіасфери) північного сусіда на 2—3 роки випереджувала українську в плані «вільності» і вже наприкінці 80-х рр. ХХ ст. була чітко структурованою:

а) ліберально-космополітична: «Огонёк», «Литературная газета», «Октябрь», «Новый мир», «Дружба народов», «Комсомольская правда», «Московский комсомолец»;

б) консервативно-монархічна («писателей-почвенников»): «Наш современник», «Молодая гвардия», «День», «Дон», «Кубань»;

в) стара комуністична: «Правда», «Труд», «Коммунист»;

г) праворадикально-екстремістська: «Правый марш», «Пульс Тушино», «Русское национальное единство», «Наш порядок».

Телевізійні канали НТВ, Рен-ТВ, RTVI вважалися демократичними, натомість ОРТ, РТР, ТВЦ — відверто консервативними і навіть імперсько-реваншистськими. «Эхо Москвы» стало рупором суспільних змін.

У ставленні до України, незважаючи на концептуальні розбіжності всередині Росії, усі вони виступали «єдиним фронтом»: українська незалежність — явище тимчасове і радше політичне непорозуміння, нонсенс.

Першими у полеміку з російською пресою вступили газети і журнали таких ідеологічних напрямів:

а) націонал-демократів: «Літературна Україна», «Вечірній Київ», «За вільну Україну», «Молодь України»; журнали «Київ», «Дніпро», «Дзвін»;

б) націоналістів-центристів: «Шлях перемоги», «Воля і Батьківщина», «Українське слово», «Державність»;

в) прaviх радикалів: «Націоналіст», «Голос нації», «Нескорена нація», «Українські обрії», «Замкова гора». Останні з переліку представляли партії: УНА—УНСО, ДСУ, СНУМ, СНПУ (тепер — ВО «Свобода»).

У телеэфірі УТ1, 1+1, ICTV полемізували з російським ТБ; КРТ і «Україна» зайняли виразно проросійську позицію. Перше національне радіо було єдиним проти експансії Росії.

Українські ЗМІ зацікавлено спостерігали за «розбірками» між пресою шовіністів, космополітів та комуністів у північного сусіда. «Баталії» між О. Беловим, В. Распутіним, А. Прохановим та космополітами на кшталт В. Коротича чи В. Новодворської викликали у нас захоплення. В українській пресі подаються передруки російських «правих», зокрема таких «фундаменталістів», як: О. Дугін, М. Назаров, Н. Нарочицька. На «прю» з ними стали письменники, публіцисти О. Забужко, Є. Сверстюк, П. Кононенко, В. Мороз, І. Дзюба. Однак російська преса того періоду не надавала своїх шпальт для висвітлення українського погляду, за винятком прозахідних видань на кшталт «Комсомольской правды». Сьогодні, в епоху Путіна—Медведева, винятком є лише радіо «Эхо Москвы» та деякі інтернет-сайти. Сучасний російський авторитаризм зробив власні ЗМІ «ручними» і абсолютно керованими (варто лише порівняти НТВ (сьогодні і років 15 тому) чи «Комсомолку»). Преса стала потужним знаряддям новітнього візантійства — «руського мира», що є радше великою ілюзією. Інтерпретації України в площині «колонія—метрополія» тільки відштовхує нас одне від одного. Експансія російських журналістів, преси, ТБ, FM-станцій, поп-зірок є неймовірною і викликає у багатьох українців, особливо на Заході, алергічну симптоматику. Додаймо сюди перманентні візити в Україну Кирила-Гундяєва. Ще один козир пропагандистської машини Росії — масована «реанімація» Великої Вітчизняної війни, особливо в телесеріалах та кінофільмах на ТБ, «героев-партизан», «Красной армии», «командиров-коммунистов», базована на нібито великому особливому «православ'ї» росіян. Ось такий собі третій Рим зі Сталінім, Століпіним, Олександром Невським і т. д. Звісно, росіянам важко визнати, що «насилено мил не будешь», — а це дали

зрозуміти Росії уся Східна Європа, Прибалтика, Грузія. А без України «русская идея» — дірка від бублика, хоча б через Київ — «мать городов русских».

Вправно оминаючи податкові «пороги»-збори, такі російські видання, як «Комсомолка», «Труд», «Московский комсомолец», через українських чиновників зробили невелику «приписку» — в Україні — і тепер ці видання уже «наші». Масовою стала експансія російських телеведучих в Україну: Д. Нагієв, К. Собчак, А. Чехова, М. Галкін і А. Пугачова та ін. Постійно на ТБ («Ентер-фільм», НТН, СТБ) демонструють старі радянські комуністичні кіностандарту й «ощаслиблюють» українців телешоу дво-трирічної давнини. Українці вкотре опинилися на задвірках, з українців вкотре «делано лоха». Пропагандисти з Півночі ніяк не можуть втямити, що дружити хочуть із чесними, багатими, культурними і без імперських амбіцій. До того ж що можна англосаксонським країнам чи просто багатим — зась Росії, бо, як писав Л. Кучма, «Україна — не Росія». Це сьогодні зрозумів навіть великий друг Москви — Віктор Янукович. Меркантильній Західній Європі все одно, яка доля у нас з вами, газ — значно важливіше. США «програли» нас у «префєранс» Росії, це вже не таємниця і для ЗМІ. Нам же нав'язують сюрреалістичний постмодерністський гротеск із Ленінінм—Христом, зіркою—розп'яттям, газом, поп-непотребом, дешевими серіалами та російськомовними передачами. Сегментація останніх у ЗМІ — 70—75 відсотків. Телепередачі на 60—70 відсотків російські та російськомовні, радіо — на 50—60 відсотків (М. Томенко). Подібних тенденцій не спостерігалось навіть в УРСР часів Щербицького—Маланюка. Вся медіасфера це засвідчує. Однак Україна завжди мала репутацію птахи-Фенікса. Час покаже.

Ярослава Мальцева

МАС-МЕДІА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Розглянуто взаємини масової культури та мас-медіа, а також їхній вплив на національні цінності. Охарактеризовано необхідність формування національних пріоритетів на державному рівні у сфері